

Vort Tidsskrift kan naturligvis ikke paa nogen Maade sammenlignes med f. Ex. Petermanns „Mittheilungen“ eller Londonner- og Pariserselskabets Tidsskrifter, der have Masser af Subskribenter og faa Bidrag fra de største videnskabelige Kapaciteter omkring paa Jorden; men det kan vistnok dristig maale sig med de fleste andre geografiske Tidsskrifter i Verden, og forhaabentlig vil det

engang i Tiden, naar det kan opvise en Række Bind, ved mangfoldige Lejligheder blive brugt som Kildeskrift; allerede nu er det ikke sjælden citeret som Kilde. Det gjælder kun om, at man her, ligesom i mange andre Forhold, kunde og vilde slutte sig sammen og rette sig efter Ordsproget: „Enighed gjør stærk“; men — det er des værre saa vanskeligt her til Lands.

Savorgnan de Brazzas Opdagelser ved den øvre Ogovéflod,

af **O. Irminger**, Kaptajn i Flaaden.

Omtrent en Grad sønden for Ækvator sender Floden Ogové en stor Vandmasse ud i det atlantiske Hav; men trods dette har der indtil den allerseneste Tid hersket de forskjelligste Anskuelser om denne Flods Løb. Medens nogle mente, at Ogovéfloden kom fra en stor Sø i det indre Afrika, antog andre, at den stod i Forbindelse med Luallabafloden, der imidlertid efter Stanleys Opdagelse er den samme som Kongofloden. De fleste vare paa Grund af Flodens Mægtighed tilbøjelige til at antage, at den maatte kunne bruges som en Vandvej til det indre, og baade Engelskmænd, Franskmænd og Tyskere have gjen- nem en Række mere eller mindre frugtesløse Expeditioner søgt at komme paa det rene med Flodens Løb. Den franske Marineløjtnant Savorgnan de Brazzas Expedition har nu skaffet fuldstændigt Lys i Sagen; thi denne rejsende har ikke alene fulgt Ogovéflodens Løb, saa at sige, til dens Kilder, men han har ikke langt fra disse opdaget flere store Bifloder til Kongofloden. Paa et Møde, som det geografiske Selskab i Paris holdt i Slutningen af Januar Maaned, gav de Brazza, nylig hjemkommen fra sin Rejse, en Beretning om Expeditionens Foretagender, og af denne Beretning, der dog er stærkt blottet for Stedbestemmelser og Højdeangivelser, bringer Martsheftet af „Petermann's Mittheilungen“ et længere Uddrag, af hvilket vi meddele følgende:

I Avgust Maaned 1875 forlod de Brazza Frankrig, ledsaget af Marinelæge Ballay og Hr. Marche, af hvilke den sidstnævnte havde deltaget i en tidligere Opdagelses-expedition et Stykke op ad Floden. I St. Louis i Senegambien stødte en Kvartermester Hamon og 13 indfødte til Expeditionen, som i Oktober Maaned naaede den franske Koloni Gabun, der ligger nogle faa Mile norden for Ækvator. Expeditionen blev her forstærket med 4 indfødte, der skulde forrette Tjeneste som Tolke, og efter

et kort Ophold bragte et fransk Dampskib de rejsende til Ogovéfloden, som i flere Arne falder ud i Havet. Feber, Udpresninger af de indfødte og Rømning af Dragerne og Rorkarle undlode ikke at virke hæmmende paa denne Expedition ligesom paa enhver tidligere i disse Egne, og først i Februar Maaned naaede de Brazza til Byen Lope, der ligger henimod 40 danske Mil fra Flodmundingen. Her maatte man opholde sig i flere Maaneder for at drive Underhandlinger med Stammer, der boede længere op ad Floden, ligesom Dragerne og Rorkarlene vægrede sig ved at fortsætte Rejsen paa Grund af den høje Vandstand, som Ogové har paa denne Aarstid. For Resten blev denne Mellemtid brugt til at skaffe Expeditionen friske Folk og Forraad fra Gabun og til at foretage en nøjsommelig Udflugt dels paa Floden og dels over Land et kortere Stykke Vej indad til. I Byen Dume, der ligger ved Ogové, 25 Mile oven for Lope, blev de Brazza saa haardt angreben af Feber, at Dr. Ballay maatte overtage Ledelsen af Expeditionen. De Brazza vendte tilbage til Hoveddepotet i Lope, medens Hr. Marche foretog en Rekognosering op ad Floden oven for Dume og naaede en halv Snos Mile længere ind i Landet, end det havde lykkedes den af det tysk-afrikanske Selskab udsendte Dr. Lenz at naa. Denne tyske Op-dager, hvem de Brazza havde mødt tidligere paa Rejsen, vendte i Løbet af Aaret 1876 tilbage til Evropa efter en aarelang, højst nøjsommelig og ihærdig Omflakken i disse ugjestmilde og usunde Egne. I April Maaned 1877 var hele den franske Expedition samlet i Dume, hvortil de Brazza var vendt tilbage med de i Lope efterladte Fødemidler og Varer. Hr. Marches Helbredstilstand var imidlertid bleven saa nedbrudt, at han paa dette Tidspunkt maatte opgive at rejse videre, og igjennem ham hørte man i Evropa sidste Gang fra Expeditionen, indtil

man endelig i Slutningen af forrige Aar fik at vide, at de Brazza og Dr. Ballay lykkelig og vel vare vendte tilbage til Gabun.

Dog nu begyndte først Expeditionens Hovedvanskeligheder. Paa alle optænkelige Maader søgte de indfødte at holde de rejsende tilbage for at drage saa stor Fordel som mulig af de medbragte Varer; men ved List lykkedes det Dr. Ballay i Juli Maaned med en mindre Afdeling Dragere og Rorkarle at naa andre ti Mile videre, end det var lykkedes Hr. Marche. I Marts Maaned 1878 kunde først de Brazza forene sig med Dr. Ballay, og det viste sig nu snart under Expeditionens videre Undersøgelser af Egnen, at Ogové ikke var den Vandvej til det indre, som man havde haabet. Expeditionen fulgte Floden, indtil den ikke blev dybere, end at man kunde vade over den, og man havde saaledes løst et geografisk Spørgsmaal af stor Interesse. Ogovés Kilder ligge omtrent under 14° ø. L. f. Greenwich og 2° s. Br. (maaske lidt sydligere) paa det østlige Affald af Sierra Complida, fra hvis vestlige Affald der flyder nogle mindre Floder til Atlanterhavet. Flodens Løb er henimod 90 danske Mile langt med en let Krumning imod Nord.

Da de Brazza med Rette fandt det langt vigtigere at gjøre et Forsøg paa at trænge dybere ind i Landet end at lede efter den nøjagtige Beliggenhed af Ogovés Kilder, søgte han at opdrive et større Antal Dragere for at kunne fortsætte Rejsen. Da der i de Egne, hvor han opholdt sig, og som han vilde gæste, ikke drives regelret Handel, fandt han det saa vanskeligt at skaffe Dragere, at han, skjønt meget mod sin Vilje, saa sig nødsaget til at købe Slaver, som han selvfølgelig lovede Friheden, naar de vilde opføre sig ordentlig; det vilde have været upraktisk strax at give dem deres Frihed. Rejsen fortsattes i østnordøstlig Retning gennem Egne, hvor Befolkningen, blottet for Levnetsmidler, levede af Rov. Vanskelighederne ved at føde Dragerne bleve næsten uoverkommelige, men de Brazza skriver, at det værste af alt dog var, at den sidste Beholdning af Fodtøj, der var pakket i en Kiste af Jærnblik, viste sig ubrugelig, da denne blev aabnet, saa at de rejsende i syv samfulde Maaneder maatte gaa barbenede i uvejsomme Egne, hvor Jordbunden tit var bedækket med tornefuldt Krat. Fra det tidligere opgivne Punkt i Nærheden af Ogovés Kilder trængte de Brazza frem igjennem Egne, der ligesom Egnene ved Flodens øvre Løb aldrig tidligere vare blevne betraadte af hvide Mænd, og denne Del af Rejsen skulde blive af ikke mindre Interesse end Expeditionens første Afsnit. Under Vejs kom man nemlig til flere store Floder med et østligt Løb, og de Brazza, der var helt uvidende om Stanleys navnkundige Kongofart, som havde godtgjort,

at Lualaba-Kongofloden slog en meget stor Bugt mod Nord, kunde derfor slet ikke forstaa de indfødtes Fortællinger om, at man ved at sejle ned ad disse Floder efter flere Dages Rejse naaede en vældig Flod. Han fik saaledes heller ikke at vide om, at han havde opdaget flere af de store Bifloder, som Kongofloden optager i sin højre Bred; men da han ved sin Tilbagekomst blev kjendt med Stanleys Rejse, stod det ham strax klart, at han havde rejst i Egne, der sende store Bifloder til Kongo.

Ved at sammenholde de to Kaart i nærv. Tidsskr.: „Kaartskisse over Stanleys og Camerons Rejser i det indre Afrika“, 1ste Bind 1877, pag. 95 og „Kaartskisse over Kongoflodens Løb“, 2det Bind 1878 pag. 17, vil man strax kunne se, i hvor høj Grad det maatte være paafaldende for de Brazza at træffe paa Floder med Løb i østlig Retning, naar han var uvidende om Stanleys Opdagelser, ligesom det øjeblikkelig vil springe i Øjnene, at disse Floder maa høre til Kongos Flodsystem, saa snart man ser Hovedfloden aflagt i Kaartet.

Den første af disse Bifloder, som Expeditionen kom til, hed Alima, og den var dér, hvor de Brazza stødte paa den, omtrent 60 danske Mile i lige Linje fra Kongofloden, under $14\frac{1}{2}^{\circ}$ ø. L. og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ s. Br., omtrent 320 Fod bred og 16 Fod dyb med stærk Strøm. De indfødte fortalte, at Alima flød ud i en stor Flod, ad hvilken der blev tilført Landet Krudt og Bøsser. Skjønt Expeditionens Hjæpekilder vare stærkt paa Heldingen og Deltagerne svækkede af Rejsen, der nu havde været i over to Aar, købte de Brazza nogle Kanoer, med hvilke han sejlede ned ad Floden. Snart skulde han imidlertid her paa Alimafloden opleve nogle af de samme Æventyr, som Stanley oplevede paa Kongofloden, og som denne rejsende har skildret saa levende. Flodbredderne beboedes af menneskeædende Stammer, og allerede den første Dag, da de Brazza sejlede ned ad Floden, blev han, hver Gang han vilde gjøre Holdt ved en af Bredderne, modtagen af Bøsseskud og angrebet af et stort Antal Kanoer. Den første Nat forskansede han sig i en Lejr, og den følgende Dag maatte han levere et formeligt Slag, hvor dog Bagladevaabnene gik af med Sejren. De Brazzas Expedition havde langt fra de Hjæpekilder, som Stanley raadede over, og da det begyndte at skorte paa Ammunitionen, opgav vor rejsende Flodfarten, efter i to Dage at have sejlet omtrent 13 danske Mile ned ad Alimafloden.

Rejsen fortsattes over Land i nordlig Retning, og de Brazza opdagede under Vejs tre andre store Floder, der flød i østlig Retning med kun nogle Miles indbyrdes Afstand. Om én af disse Floder fortalte de indfødte, at den, efter at have optaget flere Bifloder, blev saa bred, at

det tog en halv Dags Tid at sætte over den. Slavejagt dreves i disse Egne efter en storartet Maalestok; Slaverne bleve efter de indfødtes Udsagn under maanedlange Rejser paa den store Flod førte langt bort; de vendte aldrig tilbage, og om Natten søgte Slavejægerne Tilflugt paa Øer i Floden. Alle disse Beretninger gjøre det indlysende, at de indfødte maa have forvexlet en af Kongos Bifloder med Hovedfloden selv.

Den 11te Avgust, 3 Aar efter at de Brazza havde forladt Evropa, vendte han om, efter at han ad forskellige

Omveje havde trængt omtrent 50 Mile frem fra det tidligere angivne Punkt ved Ogovés Kilder. Da han atter havde naaet denne Flod, gik Rejsen med Strømmen rask ned ad den. Under Vejs angreb en Flodhest Dr. Bal-lay's Kano, der kæntrede; men heldigvis var de Brazza i Nærheden og bragte sin Rejsefælle Hjælp. Den 20de November 1878 naaede Expeditionen Gabun, medbringende de her nævnte vigtige Resultater fra Egne, der have vist sig at frembyde overordentlig store Vanskeligheder for den rejsende.

Dybvands-Undersøgelser i Havet omkring Island,

et Foredrag af **F. Bardenfleth**, Premierløjtnant i Flaaden.

(Hermed Tavle III.)

I „Geogr. Tidsskrifts“ 2det Bind*) har Kaptajn *Hoffmeyer* givet en Fremstilling af de Resultater, der ere blevne indvundne ved de, fra Skonnerten „Fylla“ 1877 udførte Undersøgelser af Dybde- og Temperaturforholdene i Havet omkring Island, særlig i Danmarkstrædet, hvilke Maalinger, efter hvad Forfatteren udvikler, have bragt det for vort Kjendskab til Strømforholdene i Nordatlantehavet særdeles interessante Udbytte, at den varme Strøm, der løber op langs Vestkysten af Island, ikke indskrænker sig til selve Overfladen, men naar ned til en stor Dybde, ligesom ogsaa, at denne Strøm endnu ved Kap Nord har en saa stor Mægtighed, at den nødvendigvis maa antages at fortsætte sin Vej langs Nordlandet. I Steden for, saaledes som man tidligere mente, at Islands nordvestlige og nordlige Kyster om Vinteren beskylles af Ishavets Polarstrøm, ville vi derimod nu være komne til den Erkjendelse — hvad det meteorologiske Instituts Jagttagelser paa den nord for Island liggende lille Ø, Grimsey, fuldstændig skulle stadfæste — at den varme Strøm *endog midt om Vinteren* fortsætter sit Løb langs Nordlandet og derved i høj Grad bidrager til at mildne Øens Vejrlag.

At et saa smukt og for Videnskaben vigtigt Udbytte kunde udledes af de foretagne Undersøgelser, var vistnok en i høj Grad medvirkende Grund til, at Marineministeriet

atter 1878 forsynede „Fylla“ paa dets Togt til de islandske Farvande med de nødvendige Redskaber til at kunne fortsætte de Aaret i Forvejen paabegyndte Temperatur- og Dybdemaalinger, tilmed da det jo var øjensynligt, hvad Kapt. Hoffmeyer ogsaa fremhæver, at der endnu er meget tilbage at oplyse, inden vi kunne se klart i Strømforholdene ved Island, og at der dertil udkræves ikke alene en fortsat Undersøgelse af Danmarkstrædet, men ogsaa en Bestemmelse af Temperaturforholdene i Dybderne nord, nordøst og øst for Island.

Det var henimod en saadan nærmere Undersøgelse af Havet norden for Island samt i Danmarkstrædet, at Arbejdet 1878 fortrinsvis rettedes, i det Maalingerne, saaledes som det vedføjede Oversigtskaart udviser, foretoges i tre forskellige Snit udfra Islandskysten: Nr. 1 fra Kap Nord i nordlig Retning, Nr. 2 fra Øfjord tæt op forbi Grimsey og den lille Klippe, Mevenklint, og endelig Nr. 3 fra Snefjældsøklen i vestlig Retning over imod den grønlandske Kyst. Forinden disse Linjer omtales noget nærmere, skal her først gives en kort Fremstilling af den brugte Fremgangsmaade, samt af de medgivne Lodde-Apparater og Dybdetermometre.

Til *Loddeline* brugte vi Fiskerline i Længder paa 1200 Favne, afmærket for hver 50 Favne og oprullet paa en stor Jærnrulle, der var anbragt paa Dækket. Enden af Loddeline var gjort fast i selve *Loddeapparatet*,

*) Havets Strømninger ved Island. Side 88 o. fig.